

BUNURILE CULTURALE AFLATE LA MĂNĂSTIRILE ȘI BISERICILE DIN JUDEȚUL PRAHOVA ÎN ANUL 1860 *

Pregătind secularizarea averilor mănăstirești și pentru a avea o evidență a bunurilor, care se aflau în aceste lăcașuri de cultură Alexandru Ioan Cuza a dispus întocmirea unui «Proiect de măsuri... pentru înscrierea tuturor obiectelor antice și prețioase ce se află pe la toate mănăstirile din statul român, lăsate danii de către fondatorii lor și alți doriitori», cu un paragraf care interzicea trecerea acestor bunuri peste graniță, «ca să nu se poată înstrăina atît cele ce vor fi tănuite de mai înainte de obiectele citate în acest proiect, cît și cele ce vor mai putea tănuii la catagrafisire, trimițindu-le peste frontiera statului»¹. Pus în aplicare în anii 1859 și 1860, proiectul menționat îl putem socoti prima Lege a ocrotirii patrimoniului național.

În județul Prahova, această inventariere a fost făcută de Dimitrie Papazoglu, care ne-a lăsat în manuscris date prețioase asupra cărților vechi și a obiectelor de artă feudală aflate la acea dată în biserici și mănăstiri, arătînd că «revizuirea s-au realizatu, obiectele s-au înscrisu, așa încît nu se vor mai pierde, nici se vor risipi din ele după capriciu acelor ce le posedau, fiind monumente ale țării noastre», precizînd în memoriul său că «poporul care nu respectă monumentele nu se respectă pe el însuși»².

Bisericile și mănăstirile au fost trezoriere a numeroase acte, care le confirmau dreptul de proprietate, documente care se păstrau cu grijă de către călugări și preoți. Acestea constituiau dovada unor drepturi și privilegii cu care se justificau în fața domnitorului, divanului și a altor instanțe judecătorești în cazuri de litigii. De aici și proverbul «ai carte, ai parte». Cu această ocazie D. Papazoglu a întocmit un opis cu moșiile aflate în proprietatea mănăstirilor închinete, precizîndu-se localitatea unde se aflau, numele donatorului și anul, iar la altele a întocmit liste cu documentele pe care le avea în păstrare. La Mănăstirea Predeal construită de ieromonahul Ioanichie în anul 1774, pe terenul dăruit de Grigorie Hrisoscoleu, fost mare sluger, la data inventarierii bunurilor se aflau «două hrisoave de la Girgorie și Gheorghe Ghica cu anul 1620 și 1671 și două hirtii de danie (făcute) de logofătul Alexandru Filipescu și Mihăiță Filipescu pentru muntele Clăbucetul și moșia Bobolia»³, pri-

* Nu au fost prinse în anexă monumentele memoriale, pisaniile, și pietrele funerare, acestea fiind publicate și comentate; vezi Stoicescu Nicolae, *Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România*, vol. I, Țara Românească, Craiova, 1970, p. 97, 158, 159, 304, 331—332, 399, vol. II, p. 419, 420, 431, 496, 497, 503, 513—514, 516, 579, 580, 651, 703, 704.

1. Direcția Generală a Arhivelor Statului (D.G.A.S.), ms. 730, f. 5; ms. 729, f. 102.

2. *Ibidem*, ms. 729, f. 102.

3. *Ibidem*, ms. 730, f. 22 v.

mele documente dându-i mănăstirii o vechime mai mare decât cea cunoscută în publicațiile de specialitate ⁴.

Mănăstirea Sinaia posedă «14 hrisoave pe pergam(ent) domnești, 2 hrisoave pe pergam(ent) patriarhicești, 4 hrisoave pe hîrtie groasă domnești și 3 hrisoave pe hîrtie groasă patriarhicești» ⁵. Aceste documente confirmau drepturile de proprietate ale unor moșii ale mănăstirii. D. Papazoglu consemnează dintr-un document aflat la Mănăstirea Sinaia că fondatorul acesteia, spătarul Mihai Cantacuzino, a ordonat să se «țină o gardă de 40 oameni înarmați pentru paza mănăstirii de către hoți», aceștia fiind scutiți «de vinărici, dijmărit, oierit, de ceară, cai de olac și orice alte angarale». Mănăstirea Sinaia avea moșie și la Urlați, unde se făcea un târg anual, la care «nu aveau voie să se amestece dragătorii din partea locului și nici căpitani de la Ploiești și Gherghița, ci numai egumenul mănăstirii și vechilul său» ⁶.

Mănăstirile erau și trezoriere ale cărților de cult folosite la slujbele religioase și ale «bibliotecilor domnești (care) se lăsau totdeauna la păstrare mai sigură prin bolțile mănăstirilor ctitori(i) ale lor, unde negreșit că nu se atacau de nici o năvălire și nici nu se hrăpea de nici un predecesor» ⁷. Menționăm că în județul Prahova erau mănăstiri posesoare de biblioteci. Astfel, la Mănăstirea Predeal, la inventarierea bunurilor erau și «66 deosebite cărți ce alcătuiesc biblioteca mănăstirii» ⁸. Mănăstirea Sinaia posedă 93 cărți «ce alcătuiesc rezerva bibliotecii» ⁹. Mănăstirea Ghighiu avea o «bibliotecă de cărți vechi, noi și manuscrise în sumă de 300 bucăți ținute în bună regulă date de închinători» ¹⁰. Nicolae Iorga a semnalat în biblioteca Mănăstirii Ghighiu un Penticostar grecesc tipărit la Veneția în anul 1681 cu însemnarea «din ale lui Constantin Cantacuzino (stolnicul) și s-a dăruit sfintei Monastiri a Mărginenilor» ¹¹. De asemenea Mănăstirea Mărgineni și-a format și completat o bibliotecă proprie cu cărți de cult, unele ferecate în aur și argint ¹².

Prezența în județul Prahova a cărților tipărite în limba română în tipografiile din toate provinciile românești atestă prezența unei comunități de limbă, de interese ale unității spirituale ale românilor din cele trei provincii românești.

Descrierea pieselor de cult aflate la biserici și mănăstiri făcută de D. Papazoglu ¹³, ne oferă date prețioase asupra valorii acestora, despre

4. Stoicescu Nicolae, *op. cit.*, II, p. 513—514. 5. D.G.A.S., ms. 730, f. 21—21 v.

6. *Ibidem.* 7. *Ibidem.*, f. 5 v. 8. *Ibidem.*, f. 22 v. 9. *Ibidem.*, f. 21 v.

10. *Ibidem.*, f. 11 v; Iorga N., *Două biblioteci de mănăstiri: Ghighiu și Argeș*, Buc., 1904; Drăgan Dima Corneliu, *Biblioteci umaniste românești*, Buc., 1974, p. 130.

11. Drăgan Dima Corneliu, *op. cit.*, p. 130.

12. Idem, Iorga N., *Studii și documente*, III, p. 56; Drăgan Dima Corneliu, *Cultura teologică a stolnicului Constantin Cantacuzino în lumina reconstituirii bibliotecii de la Mănăstirea Mărgineni*, în «Biserica Ortodoxă Română», LXXXIII, (1965), nr. 9—10, p. 943—975.

13. D.G.A.S., ms. 730, f. 10—28 v; Despre obiectele de artă feudală au mai scris: Nicolescu Corina, *Argintăria decorativă*, în «Studii Muzeale», I, Buc., 1957, p. 50—51; Năsturel P., *Străvechile odoare inapoiate de U.R.S.S.*, în «Mitropolia Banatului», Arad, VII, p. 208; Inscripții București.

donatorii și meșterii, care prin sculpturile făcute dovedesc însușirea scrisului și cititului.

D. Papazoglu arată că la Biserica cu hramul Adormirea Maicii Domnului din Cîmpina se află un Epitaf, cumpărat de neguțătorii enoriași în anul 1821, de la un turc, cu suma de 500 lei. Acesta îl avea pus pe cal «drept valtretu». În timpul «cînd oștirea turcească a gonit pe arnăuții greci pînă la vama Brașovului, de la ce biserică l-ar fi hrăpit, ei nu știu»¹⁴.

În condițiile actuale considerăm ca o etapă importantă reconstituirea colecțiilor de carte veche și de artă feudală (parte din piese fiind dispărute), identificarea a ceea ce a mai rămas «evidența, păstrarea, conservarea, valorificarea științifică și punerea în circuitul public» a acestor și a altor bunuri, care alcătuiesc patrimoniul cultural național reglementat în mod unitar pe tot cuprinsul țării»¹⁵.

Dăm în anexă inventare de cărțile vechi și obiectele de cult aflate la bisericile și mănăstirile din județul Prahova în anul 1860.

A N E X E

1

MANĂSTIREA BREBU

Oboarele acestei mănăstiri :

1 cruce de argint, lemn săpat, lucrat în aur, suflat în aur ; 1 tăviță de alamă veche pe care scrie «Neofit ieromonahul» ; 1 cădelniță de alamă foarte veche lucrată cu sculpturi frumoase ; 1 clopot vechi mare de la Antonie v(oi)e v(od).

iar cărțile sînt :

1 *Evanghelie* greacă românească din zilele lui Constantin vodă Basarab cu anul 1693 ; 2 *Evanghelii* slavone vechi în slove mari ; 1 *Octoih* slavon cu anul 7203, iar de la Hristos 1795 ; 1 *Catavasier* slavonesc cu anul 1763 ; 1 *Liturghie* slavonă veche de tipar în care se vede tipărit un pomelnic : Șerban v(oi)e v(od), doamna Elena, Matei v(oi)e v(od), doamna Elena, Constantin v(oi)e v(od), doamna Bălașa, Șerban v(oi)e v(od), doamna Maria, Constantin v(oi)e v(od), doamna Marica, Drăghici, Păuna, Dicul, Dumitra, Constantin, Elena, Șerban, Maria, Andreana, Pîrvul, Constantin Grigore, Dicul, Barbu, Dicul, Calea, Marica, Alexandru, Bălașa, Constantin, Mihai, Toma, Iordache, Anicuța, Maria, Ilinca, Bălașa, Bălașa, Preda, ... Anicuța, Calea, Marica, Ilinca, Ghinea, Ilinca, George, Caplea, Anicuța, Radu, Constantin.

Direcția Generală a Arhivelor Statului (D.G.A.S.) ms. 730, f. 19—19 v.

2

BISERICA CU HRAMUL ADORMIREA MAICII DOMNULUI, CÎMPINA

Odoarele acestei biserici :

1 epitafion cusut cu fir greu pe catifea roșie în cea mai mare gală și la patru colțuri ciucuri mari de fir ; 8 candelă de argint, din care una mai veche.

Cărți :

1 *Evanghelie* greco-românească legată în argint prostu, ediția lui Constantin Brîncoveanu, tipărită în Mitropolia din București.
D.G.A.S., ms. 730, f. 28—28 v.

14. D.G.A.S., ms. 730, f. 28—28 v.

15. Legea 63/1974, a ocrotirii patrimoniului cultural național al R.S.R.

3

BISERICA CU HRAMUL SFÎNTA TREIME, CIMPINA

Odoare :

1 sfînt *potir* de argint suflat în aur în bazorelief ; 9 *candele* mijlocii ; 1 *candelă* mai mare cu trei mai mici ; 1 sfîntă *cruce* veche de lemn sculptat, lucrată în argint.

Cărți :

1 *Evanghelie* bine legată cu argint și poleită în aur, în limba greacă, foarte grea și frumoasă.

D.G.A.S. ms., 730, f. 28.

4

BISERICA DIN SATUL FILIPEȘTI

5 *icoane* foarte vechi de o zugrăveală frumoasă lucrate de un Pirvu mutu zugravu.
D.G.A.S., ms. 730, f. 28 v.

5

MĂNĂSTIREA LESPEZI

1 *cruce* de sfînta masă de cornu legată în argint vechi, 1 *cruce* de sidefuri veche mare pentru sfînta masă, 6 *icoane împărătești* vechi peste care se vede anul 1722, 1 *clopot mic* cu anul vechi 7252, iar de la Hristos 1744.

D.G.A.S., ms. 730, f. 20 v.

6

MĂNĂSTIREA MĂRGINENI

Odoarele bisericești antice :

1 sfîntă *cruce* mare legată în argint suflat cu aur lucrată în smalt, lucru foarte admirabil ... iar înăuntru de lemn sculptat și care se păstrează într-un toc de lemn ; 1 *cruce* de argint suflată în aur și cu smalt cu 12 boabe de mărgăritar, 8 *peruțele*, iar înăuntru de lemn sculptat și pe mînerul căruia se vede scris «cruce împodobită cu cheltuiala jupînesii Marichii, fata lui Constantin Cantacuzino și soția lui Pană Filipescu vel spătar și dată la Mănăstirea Mărgineni pentru sufletul său la leatul 7171, anul 1663, 1 *cruce* lucrată în smalt cu douăzeci boabe de mărgăritar, pe care scrie : «Cruce împodobită cu cheltuiala tot aceluia de mai sus Filipescu și tot cu acel an ; 1 *cruce* lucrată în argint cu smalt suflată în aur și ornată cu 9 boabe de rubin și 9 de smarald mici, iar înăuntru de lemn sculptat fără nici o inscripție, iar pe capacul cutii care se păstrează scrie grecește «crucea bucuria a toată lumii, crucea sfințenia bisericii, crucea teneiilor celor credincioși, crucea izbînda îngerilor și groaza demonilor, s-au dat din partea binefăcătorului drept slăvitorului nobilului boierului dumnealui Nicolae Constantin căpitanul Filipescu pentru pomenirea părinților săi, anul 1690» ; 2 *candele* mari de argint suflate în aur, peste care se vede vulturul, marca Cantacuzinilor, fără inscripție ; 1 *candelă* de argint mare pe care se vede inscripția greacă «Această candelă au făcut-o dumnealui (Jupan) medelnicer chir Pantazi, ca să lumineze peste mormintele răposatei postelnicese Voichița Filipeasca anul 1734» ; 1 *candelă* mijlocie de argint pe care scrie : «S-au dat de jupan Mogoșu Vassile cu anul 1726» ; 1 *candelă* de argint mai mică pe care scrie : «Teofan egumenul Mărgineanul anul 1760» ; 4 *ibricele* de argint suflate în aur, deasupra lor cu două galerii lucrate (în) ajur și scrie : «Mitrofan ieromonahul, egumen la Mănăstirea Mărgineni» ; 1 *pereche pătăle* de argint în mijlocul cărora se vede scris cu smalt negru : «Teofan protosinghelul mărgineanul anul 1758» ; 4 *pahare* groase de argint lucrate mat peste care scrie : «Cornilie ieromonahul cu anul 1718». Aceste pahare sînt groase de un deget și se îmbucă unul întraltul ; 1 *cupă* mare de

argint sculptată și pe fund se vede foarte bine că este spartă, nu are an; 2 *discuri* de argint pe marginea cărora se văd slove mari slavonești, suflate cu aur, care s-au tălmăcit: «Ca un purtător de viață nu mai înfrumusețat de cât raiul cu adevărat și de cât toată comoara împărătească mai luminat s-au arătat Hristoase mormîntul tău, izvor al vieții noastre»; 1 *castron* greu de argint pe marginea căruia se văd scrise slove mari slavone, care s-au tălmăcit: «Cu mila lui Dumnezeu Io Pătru voievod și fiul său Io Marco voievod și doamna lui Lucsandra, domni ai Țării Valahiei și părțile afară din ea», (fără an); 1 *discar* de argint pe care se vede scris cu slove slavone mari, care s-au tălmăcit «Agnița ta doamne reverse paria pe pămînt»; 1 *placă* de argint suflată în aur peste care se vede sculptat «Schimbarea la față» și împrejur se văd semnate slove; care s-au tălmăcit iarăși așa în limba românească: «Această placă este din partea lui Ion Constantin Șerban voievod și doamna Bălașa cu Schimbarea la față, leat 7161, anul 1653»; 12 *linguri* de argint cu care se vede scris: «Cornilie egumenul mărgineanul anul 1717»; 1 *cupă* de argint suflată în aur peste care se vede sculptat 2 șerpi ce o ocolesc cupa, peste care șerpi scrie slavonește: «Io Pătru fiul celui mare jupîn Stoica logofătul au dat din curtea lui această cupă»; 1 *sffnt potir* de argint suflat cu aur, foarte vechi. Pe dînsul se află sculptat frumos toți prorocii înconjuțați de serafimi și heruvimi, iar pe una de sus scrie slavonește: «Beți dintrînsul, acesta este singele meu al legii cei nouă, care pentru voi și pentru mulți se varsă spre ertarea păcatelor», iar pe marginea de mijloc se vede scris: «Monastirii Mărgineni, hramul Arhistrotikului». Are și un capac cu cruce, cu vîrf de argint, suflată cu aur, 3 boabe de smarald, 4 mărgăritare și un safir; 1 *lipsie* mare cu șase colțuri sculptate, înăuntru cu ghirlande de frunze toate de argint, suflate în aur, iar pe buze se vede sculptată marca Ungariei, a lui Frederic regele, căci se vede înconjurată cu litere latine: F.R.D.G.E.P.T.P.R.A.D.T.S.C, iar în fund se află scris: «S-au cumpărat de la unguri, cînd trecea împărăția prin țară, întorcîndu-se de la oaste, rămînd puțintică oaste nemțească și s-au dat de pomană sf(intei) Monastirii Mărgineni, ca să fie de sfeștanie și de colivă pentru sufletul părinților mei Drăghici Cantacuzino în zilele spătarului Pană și Maria, care pristăvindu-se la leatul 7204, de la Hris(tos) 1696 ghenarie 5; din facerea fiicei Maria, fiind sogrul ei la Vormegrad, Șerban Cantacuzono vel comis» (Se vede că această *lipsie* a fost jefuită); 1 *ibric* de argint cu mîner peste care se văd diferite flori și arabescuri, sculptură veche suflată cu aur; 1 *cădelniță* de argint foarte grea și veche suflată în aur, lucrată gotic cu ajur și cu arabescuri, bine păstrată, peste care se vede scris slavonește: «Această cădelniță este a Monastirii Mărgineni cu hramul «Sfîntul Arhistratig Mihail», anul vechi 7161, Hris(tos) 1653; 1 *discar* de argint suflat cu aur și cu sculpturi turnate în relief, peste care se văd 12 ineri purtînd fiecare cite un instrument din acele ce s-au întrebuintat la patimile lui Hristos și la răstignire, iar în mijloc se află Sfînta Înviere, aflîndu-se pe fundul său scris: «Robii lui Dumnezeu Nicolae, Zamfira, Stroe Bălașa, Matei, Lina, Neacșa»; 1 *cătuie* de mînă lucrată de argint cu sculpturi foarte frumoase și cu mînerul ei în felul unui șarpe.

Haine, odăjdii:

1 *epitrahir* țesut cu fir greu cu șapte ciucuri cu bumbi de argint, cum și opt ierarhi cusuți cu fir peste care se află un șiret și sub dînsul sînt slove țesute, scriînd grecește: «Ah sfîntul praznic aflîndu-se proprietatea aceluia ce se numește Simeon al Pietrii, au ajutat Iosafu muritorului și celui mai de pe urmă cu rîvnă și cu mare muncă și trudă, Hirias, Elendas, anul vechi 7126 (iar de la) Hris(tos) 1618 iulie 1. Tot ce este vredinc de însemnat la acest epitrahil este pe poalele lui un șiret de fir țesut, lat de 2 degete și prin țesătura firului se văd litere țesute mari în limba greacă: «S-au făcut prin chelțuiala a credincioasei slugii sale d(umnea)lui D. Iosaf arhimandritul: 1 *epitrahir* țesut în fir greu cu sfinții apostoli cusuți, ciucuri cu bumbi de argint, sîrmă, lucrăți cu pietre, rubin și mărgăritare, care numărîndu-se s-au găsit pietre rubin în mărime o mare 21, iar mărgăritare 8, precum și locuri goale pe unde lipsesc și alte pietre de rubin. La poalele epitrahilului se văd cusuți cu fir domnu cu popii lui parte bărbătească, Io Radu v(oi)e v(od) cu fiu(l) său Io Ion v(oi)e v(od) și cu doamna Elena și cu fiiesea Anca, iar în mijlocul epitrahilului se împreună cu doi bumbi mari de argint și se mai văd slove pe boabe: Mănăstirea Mărgineni vechi 7116, iar de la Hristos 1608»;

2 *epitrahile* de stofă, vechi cu câte cinci ciucuri de argint și sirmă. Pe unul din ele se vede scris grecește: «S-au dat acest prețios patrahil la praznicul Mărginenilor din înalta providență și din dorința Măriei fostă spătăreasă la anul vechi 7171, (iar de la) Hris(tos) 1663; 1 *vederniță* foarte veche cusută cu fir pe atlas roșu 2 perechi *rucavițe* foarte vechi cusute cu fir greu pe catifea roșie și cu belciuge de argint; 1 *amofor* de arhiereu de o mătăsărie, țesută de fir pe mătase albă, cu cruci de șireturi de fir late și sus cu praznicul «Bunei Vestiri», iar coronițele la sfinți cu 47 boabe de mărgăritare și cu ciucuri de mătase; 1 *poală de proscomitar* de atlas verde țesut de dînsa Răstignirea D(omnului) Hris(tos) cu fir greu și mătase.

Cărți:

1 *Evanghelic* grea slavonă, legată cu argint sculptat în relief și suflat în aur, lucru foarte admirabil peste care se vede sculptat toți apostolii și prooroci. Cartea are anul 1644, iar legătura (din) 1654 de Serban vodă Cantacuzino; 1 *Evanghelic* greacă legată în catifea și argint suflat cu aur, cu anul 1601; 1 *Evanghelic* în limba greacă legată cu argint suflat cu aur și sculptată la anul 1636; 1 *Evanghelic* manuscrisă greacă dată Sfintei Monastiri Mărgineni, de roaba lui Dumnezeu Tinca, pentru pomenirea robului lui Dumnezeu Ioan la anul 1675. Aceasta se află legată numai cu scoarțe de catifea; 1 *Evanghelic* îmbrăcată în catifea roșie și ornată cu argint suflat cu aur în limba greacă dedicată Preasfintei sale înțeleptului mitropolit al Filadelfiei D. D. Gavriil-Seviru, epitrop și locțiitor al patriarhului a toată lumea D. Rafail. Are anul 1614 iulie 24 și la prefață are anul 1645. Se află la biserica de la bolniță, iar pe scoarța ei pe o placă de argint este «Sfînta Înviere». Împrejur se vede scris: «Pe roaba lui Dumnezeu Maria jupîneasă lui Pană spătariu Filipescu cu anul vechi 7170, iar de la Hris(tos) 1665. D.G.A.S. ms. 730 f. 25 v—27 v.

7

MĂNĂSTIREA MISLEA

Oboare bisericești:

Sau găsit patru *icoane* împărătești mari, iar pe Maica Domnului zugrăvită, cu mușama din Rusia, foarte frumos lucrată, la care este și o coroană de argint; 1 *perche* sfeșnice mari de lemn, foarte frumos sculptate de un meșter Ion, în anul 1710 mai 30, 2 *icoane* vechi (cu) evangheliștii Marcu și Matei; 6 *icoane* mai mici cu șase apostoli sezînd în picioare; 6 *candele* mici și o *cădelniță* cu anul 1781; 1 *candelă* mare de argint făcută de familia Filipeștilor în anul 1786, pe care scrie în limba grecească: «Prea Sfîntă Născătoare de Dumnezeu pomenește pe smeriții robii tăi Filipești; 1 *icoană* foarte veche prelungă (cu) zugrăveala pe scindură, Cuvioasa Paraschiva; 1 *icoană* foarte veche cu Domnul Hristos lucrată în polei; 1 *icoana* veche mare (cu) zugrăveala pe scindură, pe care se vede arhanghelul Mihail călare pe cal, avînd prîit iar în cap purtînd coroană prințială, într-o mîină are crucea și într-alta cartea și în gură un buciun, iar sub cal se arată un haus și un vatan. Hausul se dărîmă și în fund se vede orasul dărîmîndu-se; 1 *icoană* foarte veche plesnită în două, tot arhanghelul Mihail cu sabia, descînsă de la brîu, voind a scoate din teacă; 1 *masă de mătăsărie* foarte veche cusută cu sîrma și matăsuri. Se crede că este dată de fondatori.

Cărți:

1 *pravilă sfinților părinți* manuscris în octav din al 17 veac; 1 *carte* de tipar cu anul 1682 intitulată *Pravila noua*; 1 *carte* de tipar, 1681, greacă, *Mîntuirea pacatoșilor*; 1 *carte* de tipar greacă intitulată *Pentru cele de cuvinte* cu anul 1717 de la Ion Mavrocordat v(oi)e v(od); 1 *Apostol* grecesc de tipariu cu anul 1702; 1 *Euhagarion* greco cu viețile sfinților, veche cu anul 1609, de tipar, 1 *carte mică veche* în octor manuscrisă greacă, 1 *Pravila a Sfinților părinți*; 1 *Triod* grecesc de tipar cu anul 1620, 1 *Liturghier* a lui Ioan Hrisostosu Bazilce cel Mare greacă de tipar cu anul 1684. D.G.A.S. ms. 730 f. 18 v — 19.

8

BISERICA DOMNEASCĂ DIN MAHALAUA SABARILOR CU HRAMUL SFINȚII APOSTOLI, PLOIEȘTI

1 *candelă* de argint cu inscripții slavonești; 1 *Evanghelic* în limba românească tipărită în Mitropolia din București la anul 1742, în zilele lui Mihai Racoviță voievod 4 *icoane* mari împărătești foarte vechi cu un desen foarte frumos de la fundația bisericii; 1 *margine de epitrahil* cu inscripție de mătase veche: «Hristos a înviat din morți,

ziua învierii noroadelor»; pomelnicul fondatorilor: Matei Basarab voievod, Elena doamna, Avram, Ioana, Grigore, Stanca, Ioana, Ioan iereul, Constantin, Avram, Stancu. D.G.A.S. ms. 730, f. 28.

9

MĂNĂSTIREA POEANA

Odoare :

1 cruce de lemn sculptată veche și legată în argint și smalt și la colțuri cu 6 pietre de smarald mici, iar, pe coada crucii de argint se vede scris cu litere grecești: «Teofil egumenul cu anul 1860»; 1 *cadră* foarte veche în odaia egumenului pe pinză pe care se vede puscnicia sf(intului) Antonie, situându-se la Schitul ce l-au găsit în mormintul din pustiuri.

Cărți :

1 carte greacă din zilele lui Constantin v(oi)v(od) Basarab intitulată *Carte cuprinzătoare de toată slujba bisericască* cu anul 1709, tipărită în tipografia Mitropoliei din Tirgoviște; 1 *Evanghelie* greco-românească din zilele lui Constantin vodă Basarab cu anul 1693; 1 *biblie* groasă de tipar în limba românească, tipărită în tipografia Mitropoliei din București în anul 1688, în zilele lui Șerban Cantacuzino v(oi)v(od).

D.G.A.S. ms. 730 f. 19 v — 20.

10

MĂNĂSTIREA PREDEAL CU HRAMUL MAICII DOMNULUI
ȘI SFÎNTUL NICOLAE

«două hrisoave de la Grigorie și Gheorghe Ghica cu anul 1620 și 1671...» mai exista acolo și două hirtii de danie ale logofătului Alexandru Filipescu și a lui Mihăiță Filipescu pentru muntele Clăbucetul și moșia Bobolia

Odoare :

1 sfint *potir* de argint suflat cu aur foarte frumos și vechi; 1 sfinta *cruce* de sfinta masă înlăuntru cu chimisir, sculptat și legat cu pietre; 1 *cruce* foarte veche lucrată în smalt cu aur și argint și ornată cu 28 boabe de mărgăritar; 1 icoana foarte veche cu ierarhul Nicolae, zugrăveală pe mușama; 1 *icoana* îmbrăcată în argint Sfintul Nicolae data de Dimitrie Belu.

Cărți :

1 *Evanghelie* cu talmăcirea ei în limba greaca, la anul 1704, legata cu membrana; 1 *Biblie* mare tipărită în Ardeal la anul 1795 în limba românească; 1 *Pravila veche* a sfinților părinți din zilele lui Matei vodă Basarab în limba românească la anul 1632; 1 *Octoih* în limba românească tipărit în anul 1712; 1 carte românească *Cuvintele sfintului Teodor Studitu*, tipărită la Sfinta Episcopie a Rîmnicului în anul 1784; 1 *paraclis* al sfintei cruci în limba greaca; 1 *Istoria universală* în limba greacă din zilele lui Duca vodă, iar din nou tipărită la anul 1792; 1 *carte manuscrisă* a lui Samuel Robena, *Jidovul mus-trînd rătăcirea jidovilor* scrisa de Toma al doilea logofat la Iași cu osîrdia cinstiului Ioan Cantacuzino vel vistier, fiul raposatului Iordache vel logofat în vremea împărătesii Eca-terina a doua a Rusiei; 66 deosebite cărți ce alcătuiesc biblioteca monastirii.

D.G.A.S. ms. 730, f. 22v.

11

MĂNĂSTIREA PROVIȚA

Odoare :

1 *cruce* veche de argint lucrată în sîrmă și înăuntru cu lemn sculptat, cu postamentul de argint; 4 *candele* de argint vechi; 1 sfint *potir* cu *tăvișă* și stema foarte frumos lucrate în argint sculptat în aur făcut de obștea sătenilor din Provița; 1 *icoană* foarte frumos lucrată la Căldărușani la anul 1813; 4 *icoane* împărătești cele vechi, zugrăveală frumoasă de la anul 1791; 1 *clopot* mic dat de unul Ioan Herea foarte vechi.

D.G.A.S. ms. 730, f. 20.

12

MĂNĂSTIREA SINAIA

Sfintele odoare ce se află la dînsa :

1 *cutie de alamă* în care se păstrează moaștele sfinților mucenici Costa și Damian, sfintul Antonie și sfintul mucenic Teodor; 1 *cruce* de cimișir legată în aur și lucrată în smalt și cu 34 mărgăritare, iar pe coadă anul 1718; 1 *cruce* de cimișir legată cu sîrmă

cu prestia, cu 3 boabe de smarald mari; 1 *pafta* rotundă în mijlocu cu fildeșu sculptat în arabescuri, sculptură veche, fildeșul galben și țintuit cu ținte de aur sculptat, iar în punctul de mijloc al paftalei se vede o piatră gvadrată cu patru culori de zefir, precum și la cirligul cu care se împreună paftaua. O altă mică placă de fildeșu cu sculpturi de flori țintuite și ornate cu aur... și se sfârșește într-o mică pară de argint atirnată în virful căruia se află o boabă de smarald, precum și în mijlocul paftalei o altă boabă de smarald, iar colacul său cu cingătoarea este de o țesătură de mătase foarte tare lucrată în fir și cu coroane mici de mătase negre, bine țesute și bătute. Acest prețios lucru se crede că ar fi chiar al fondatorilor mănăstirii; 1 pereche *paftale* mari suflute cu aur de argint; 1 pereche *paftale* de argint vechi sculptate; 1 pereche *rucavițe* de catifea verzi cusute cu aur și cu 6 peruțele în cusături, iar beloingele de argint; 1 *patrahir* dat de fondatori cusut cu fir în două fășii ce se împreună cu 6 nasturi de argint suflați cu aur și 5 ciucuri la dînsul cu capetele împletite de sîrmă; 2 *candele* foarte vechi de fașon fără inscripție; 4 *icoane* vechi cele împărătești cu anul 1703;

Cărți :

1 *Evanghelie* cu scoarțe de piele greco-românească în anul 1693, tipărită în tipografia Mitropoliei Ungro-Vlahiei; 1 *Evanghelie* românească tipărită în zilele lui Alexandru Mavrocordat în anul 1723; 1 *Pravilă* veche a lui Matei vodă Basarab, tipărită în Tîrgoviște, la anul 1652; 1 *Pateric* manuscris în anul 1673; 1 *Tesalonic* de tipar cu anul vechi 7203 din zilele lui Ștefan Racoviță voievod, iar de la Hristos 1695; 1 *Psal-tire* manuscris la prefață cu desene de mină foarte interesante cu tălmăcirea ei; 1 *carte manuscris* românească foarte veche intitulată *Teodor Suditul*; 1 *Leccicon* greco-francez și italian; 1 *Pravilă* a sfinților părinților tipărită la anul 1799 în zilele lui Constantin Moruzi; 1 *carte Viețile sfinților*, manuscris de la anul vechi 7206, iar de la Hris(tos) 1697; 1 *Orologion* grecesc cu desene tipărit la anul 1714 în zilele lui Constantin Basarab v(oi)e v(od); 1 *carte manuscris* peste care se vede titlul Preacuviosului părintelui nostru Ioanichie episcopul Carpaților, *Către călugări ceji din India*, care îi scrisese lui capete mintuitoare 100; 1 *Teofilact* bogat de la anul 1805 din zilele lui Alexandru Constantin Moruzi; 1 *carte pravoslavnică de învățatură* tipărită la anul 1794; 1 *carte greacă* a lui Meletie Sirigul asupra colvichilor tipărită în anul 1709; 1 *Liturghie* foarte veche în care se vede pomelnicul dumnealor Șerban v(oi)e v(od), Matei v(oi)e v(od), Constantin; 20 cărți manuscrise românești bisericești; 27 idem grecești; 10 idem slavonești; 36 idem vechi ce alcătuiesc rezerva bibliotecii; 14 hrisoave pe pergament domnești, ale căror iscălituri s-au copiat; 2 hrisoave pe pergament patriarhicești; 4 hrisoave pe hîrtie groasă domnești; 3 hrisoave pe hîrtie groasă patriarhicești.

D.G.A.S. ms. 730 fin 21 v.

13

MĂNĂSTIREA TÎRȘORUL

Odoare vechi :

1 *cruce* de sfînta masă de argint sculptată și ornată cu smalt cu heruvimi în suptiori și cu cite o piatră de smarald, pe capul fiecăruia ornamentat tot cu mărgăritar, smarald și rubinuri. Crucea este foarte delicat sculptată în lemn chiminir are pe dînsa anul 1697 iulie și vreo citeva slove; 1 *tipsie* de aramă cu inscripția : «Aceasta tipsie se dau de pomană de Antonie v(oi)e v(od) la Tîrșor».

Cărți :

1 *Evanghelie* veche în limba românească, tipărită în tipografia de la Snagov, la anul 1697 de către smeritul între ieromonahi Antim Ivireanu în zilele lui Constantin Safta.

D.G.A.S. ms. 730 f. 10 v.

14

MĂNĂSTIREA VĂLENI DE MUNTE

1 *potir* cu linguriță de argint cu tăblița și cu zburda (steluța) suflată în aur și săpat cu flori, ajur și cu smalt, pe tăviță scrie : «S-au făcut aceste sfînte vase de logofătul Tudor Luca și nevasta lui doamna Nichea și Dumitru», iar pe steluța scrie

sculptat: «Și viind Stan au stătut deasupra unde era pruncul»; 1 *candelă* de argint bun pe marginea căreia sint sculptate în limba slavonă: «Robul lui Dumnezeu Surta Vasilovici a dăruit această candelă cu toată sfințenia tuturor sfinților, din care se vede mai la vale sculptate iarăși în limba slavonă: «Mare mucenic Gheorghe, pentru a ta ostenitoare grijă»; 1 *icoană* cu proorocul Ilie și sfântul Eliseiu, foarte bune, pe mușama, cu polei de aur, se află lucrată și lipită mușamaua, pe scîndură de *cișimir*, desenul (este) foarte admirabil. Două sfinte *icoane* mari; 1 Maica Domnului, și 1 Domnul Hristos lucrate în argint de un Moise sin Bogdan, 1 *iconiță* Maica Domnului mică însă foarte veche, 1 *cruce* de botez de aur cu smalt și are anul 1679: «Această cruce este dată de mitropolitul Nifon la această monastire la anul 1860»; 1 pereche *paltale* mari de fildeșu pe care este sculptat în bazorelief Nașterea Domnului și ferecată cu argint în mijlocul căroara la încheietoare se vede vulturul cu 2 capete; Se trece aici spre mirare și o carte cu *Viețile sfinților* tipărită în Moldova, în limba românească, la Monastirea Neamțului în vremea lui Veniamin mitropolitul, 1807. Ciudat este ca la începutul cărții se vede vulturul rusesc, fiind în ghiarele sale mareile Țării Românești și Moldovei, iar sub subțioarele vulturului se vede în dreapta Mitropolia Țării Românești și în stînga Mitropolia Moldovei... și cu stihuri asupra stemei... s-au tălmăcit din limba slavonească în cea rumânească spre cel de obște folos în Sfînta Monastire Neamțu, întru însuși a sa tipografie, în vremea cuviosiei sale chir Dositei, ieromonahul și stareșul Sfîntei Monastiri Neamțu, în anul de la mîntuirea lumii 1807 luna iulie 4. D.G.A.S. ms. 730 f. 16—17.

CLEOPATRA IONESCU